

Tele- ja raadiokanalite programmianalüüs

Heikko Gross

Artikkel annab ülevaate 2010. aasta sügisel Tartu ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudis Maarja Lõhmuse ainekursuse „Avalikkuse printsiip ringhäälingu arengus“ käigus läbiviidud uuringu tulemustest. Tegemist on jätku-uuringuga 2000. aasta kevadel läbiviidud raadio- ja telekanalite programmide võrdlevale struktuurianalüüsile, millest saab ülevaate teosest „Avalik-õiguslik ringhääling Eestis“.¹

Püüdsime sama metodoloogilise skeemi abil uurida raadiote ja telekanalite programme. Programmianalüüsi käigus võtsid üliõpilased vaatluse alla erinevate telekanalite ja raadiojaamade programmide aspektid: täidetavad funktsioonid, žanrid, hankeprogrammi maht, väärtused, avaliku rolli täitmine, kordussaadete maht ja kvaliteet.

Analüüsi peamiseks eesmärgiks oli anda ülevaade Eesti tele- ja raadiomaastiku hetkepildist, keskendudes eelmises lõigus väljatoodud aspektidele. Teiseks eesmärgiks oli võrrelda, millised muutused on toimunud võrreldes kümne aasta taguse ajaga, mil tehti esimene sarnase metodoloogilise alusega uuring, ja kolmandaks vastata küsimusele, mille poolest eristuvad uuritud erakanalid avaõiguslikest.

Metodoloogia

Uuringu käigus võtsid magistriastme tudengitest koosnevad grupid² vaatluse alla neli raadiojaama ja viis telekanalit, mille programme analüüsisid nad ühel kolmapäeval, 29. septembril 2010, ning ühel pühapäeval, 3. oktoobril 2010 (alates poole kuuest hommikul kuni keskööni). Raadiojaamadest olid vaatluse all Vikerraadio, Klassikaraadio,

Raadio 4 ja Kuku Raadio ning telekanalitest ETV, ETV2, Kanal 2, TV3 ja PBK.

Ainekursuse lõpus esitles iga grupp vaadeldud kanali andmete kokkuvõtet ning selle põhjal kirjutatud arvamuskirjat, kuid tulemused ei olnud täielikult ühtsetele alustele viidud ega selgeks vaieldud põhimõtete alusel kodeeritud. Üldjoontes saadi küll juhendist ühtmoodi aru, kuid hinnanguliste näitajate puhul kodeerijate arusaamad kohati erinesid — näiteks kõigi ERR-i raadiojaamade eetris olnud samasisuliste lühivuudiste puhul hindasid eri kodeerijate grupid nende avaliku rolli täitmise määra isemoodi.

Ülevaade analüüsitud andmetest

Kokku kodeerisid magistrandid 464 saadet, kestusega 16 658 minutit. Eraldi saateks loeti ka nii raadios kui televisioonis eetris olnud uudised ja muud lühikesed saated, mis ei olnud saatekavas eraldi välja toodud. Kodeeriti 239 raadiosaadet, mis moodustasid kõigi analüüsitud saadete ajalisest mahust veidi üle 40%. Telekanalitest kodeeriti 225 saadet, mis moodustasid kõigi analüüsitud saadete mahust pisut alla 60%. Saate keskmine pikkus oli raadiojaamades natuke alla 28 minuti, telekanalite puhul pisut üle 46 minuti.

Prime time'il³ eetris olnud saadete maht oli kokku 4149 minutit ehk ligi veerand kogu mahust.

Programme analüüsisid järgmised üliõpilased: ETV — Egle Oolo ja Annika Oorn; ETV2 — Liisu Lass, Maria Gonjak, Kadri Inselberg; Kanal 2 — Astrid Raja ja Kristiina Tiimus; TV3 — Kadi Parts, Kertu Hool ja Triin Mahlakõiv; PBK — Olga Reili, Veronika Põllu ja Stanislav Pirk; Vikerraadio — Aet Kukkk, Andres Põld ja Piret Pärn; Klassikaraadio — Kerly Peitel, Helis Ust, Kaia Prillop ja Marek Kohv; Raadio 4 — Olga Kurdovskaja ja Maily-Maria Kiviselg; Kuku Raadio — Keiti Kask, Mari-Liis Ahven ja Heikko Gross.

³ *Prime time*'i alla lugesime telekanalite puhul saated, mis olid kas osaliselt või täielikult eetris ajavahemikul kl 19–22, raadio puhul tööpäeval ajavahemikul kl 7–10 ning puhkepäeval kl 10–15.

¹ Maarja Lõhmus, Epp Ehand (Toim). Avalik-õiguslik ringhääling Eestis. (Fakt. Sõna. Pilt. XIII.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2001, lk 59–134.

² Uuringu metodoloogia töötasid välja Maarja Lõhmus, Helle Tiikmaa ja Ants Johanson.

Tabel 1. Kodeeritud andmete mahud kanalite kaupa Eesti tele- ja raadiojaamades septembris ja oktoobris 2010

	Maht minutites	% kogumahust	Saadete arv	% kõigist saadetest
Vikerraadio	1 722	10,3	72	15,5
Klassikaraadio	1 525	9,2	49	10,6
Raadio 4	1 250	7,5	44	9,5
KUKU Raadio	2 180	13,1	75	16,2
ETV	2 035	12,2	68	14,7
ETV2	1 997	12,0	45	9,7
Kanal 2	2 149	12,9	41	8,8
TV3	1 681	10,1	27	5,8
PBK	2 119	12,7	43	9,3
Kokku	16 658	100,0	464	100,0

Tabel 2. Omasaadete maht Eesti raadio- ja telejaamades septembris ja oktoobris 2010

	Vikerraadio	Klassikaraadio	Raadio 4	KUKU Raadio	ETV	ETV2	Kanal 2	TV3	PBK	Keskmine
Omasaade	97%	96%	100%	100%	49%	49%	25%	6%	19%	58%
Hange	3%	4%	0%	0%	51%	51%	75%	94%	81%	42%

Tabel 3. Eesti auditooriumi jaoks toodetud saadete maht Eesti raadio- ja telejaamades septembris ja oktoobris 2010.

	Vikerraadio	Klassikaraadio	Raadio 4	KUKU Raadio	ETV	ETV2	Kanal 2	TV3	PBK	Keskmine
Kas saade on toodetud eeskätt Eesti auditooriumi jaoks	Jah	100%	100%	100%	62%	52%	34%	17%	2%	60%
	Ei	0%	0%	0%	38%	48%	66%	83%	98%	40%

Edasine analüüs toimus mahupõhiselt, artiklis toodud protsendid näitavad, kui suure osa programmi kogumahust üks või teine valikuvariant kodeerimisel enda alla võttis.

Omasaateks ja hankeprogrammiks liigitamise puhul loeti hankeks erinevatelt sõltumatutelt tootjatelt (näiteks BEC-ilt, Filmimehelt ja ka välismaistelt tootjatelt) või vahendajatelt tellitud või sisse ostetud sarjad, saated ja muu sisu.

Telekanalitest oli suurim hulk (49%) omasaateid ETV-s ja ETV2-s. Kõige vähem on neid TV3-s (6%) ning PBK-s (19%) ning veerandi jagu Kanal 2-s. Kõigi raadiokanalite puhul on see näitaja kas 100% (Raadio 4 ja Kuku Raadio) või sellele väga lähedal (Klassikaraadio ja Vikerraadio puhul 97%).

2000. aastal läbiviidud uuringu andmed raadiojaamade kohta ei ole tagantjärele kättesaadavad, kuid ka siis moodustasid omasaated tõenäoliselt

ligilähedaselt 100% programmi mahust.

Telekanalites on hankeprogrammi osakaal võrreldes kümme aastat varem läbiviidud uuringuga kasvanud — TV3 puhul oli see tõusnud 76-lt 94%-ni, Kanal 2 puhul 68-lt 75%-ni. ETV-s on samuti hankeprogrammi maht kasvanud, 40-lt 49%-ni, ent seejuures on huvitav, et puhkepäevadel on omasaateid peaaegu kolm korda vähem kui kümnend tagasi, mil neid oli 70% ETV programmimahust, nüüd oli aga see näitaja ETV-l 27% ning ETV2-l 24%. Teisalt on aga toimunud ka üks vastupidine areng — kümnend tagasi moodustasid tööpäeviti omasaated 47% programmimahust, nüüd oli see näitaja ETV puhul 70% ning ETV2-l 72%. Seega koondub omatoodangu põhiorhk nüüd tööpäevadele.

Eelmine löik võib viidata sellele, et üldiselt on telekanalite omasaadete maht vähenenud ning

Tabel 4. Kordussaadete osakaal programmimahust Eesti raadio- ja telejaamades septembris ja oktoobris 2010

	Viker- raadio	Klassika- raadio	Raadio 4	KUKU Raadio	ETV	ETV2	Kanal 2	TV3	PBK	Kesk- mine
Esmaesitus	87%	88%	85%	54%	59%	65%	66%	90%	90%	75%
Kordus	13%	12%	15%	46%	41%	35%	34%	10%	10%	25%

hankeprogrammi osakaal kasvanud. Seejuures võib aga omatoodangu vähenemise arvelt kasvanud olla originaaltoodangu maht, mida telekanalid tellivad Eesti tootjalt Eesti auditooriumi jaoks. Seega ei näita hankeprogrammi suurenev osakaal veel Eesti auditooriumi jaoks toodetava originaalsisu mahu vähenemist. Kahjuks puudub võrdlusmoment 2000. aasta tulemustega, kuid hetkeolukorrast ülevaate andmiseks ning tulevaste analüüside tarvis on käesolevas töös loodud eristus, kas saade on toodetud eeskätt Eesti auditooriumi jaoks või mitte. Liigitus aitab eristada näiteks selliseid saateid nagu „Sõnasõda“ või „Õnne 13“ neist, mis ei ole samuti omasaated (nagu „Kodus ja võõrsil“), kuid on loodud eeskätt välisturgude jaoks. Huvitavat filtreerimisvõimalust pakub see ka PBK sisu jaoks — „Vremja“ ja „Vene küsimus“ on PBK omatoodang, kuid ei ole algselt Eesti auditooriumi jaoks toodetud. Selgus, et PBK programmi sisust oli Eesti auditooriumile toodetud 2%, selle moodustasid lühemad uudistesaadet. TV3 tootis eeskätt Eesti auditooriumi jaoks sisu 17% programmimahust, Kanal 2 34%, ETV2 52% ning ETV 62%. Kõigi raadiojaamade programmide vastav näitaja oli 100%.

Peaaegu kõigi kanalite puhul oli eeskätt Eesti auditooriumi jaoks toodetud saadete osakaal programmimahust umbes kümne protsendi võrra suurem kui omasaadete oma, erandiks oli vaid PBK.

Üldjoontes on sõltumatutelt tootjalt tellitud saated kooskõlas ülejäänud programmiga — erakanalites on ülekaalus meelelahutuslik sisu („Otsin uut kodu“ TV3-s või „Eesti kõige-kõige“ Kanal 2-s), avaõiguslikes kanalites domineerisid valdavalt avalikkusele rolli täitvad saated, nagu dokumentaalfilm „Ratastoolitants“ ETV-s või lühifilm „Kallis sõber, sind austan“ ETV2-s.

Kordussaated

Kordussaadete hulk oli läbivalt suurem telekanalites — ETV-s 41%, ETV2-s 35%, Kanal 2-s 34%; TV3 ja PBK puhul oli vastav näitaja väiksem, 10%

programmimahust.⁴ Suuremas osas raadiojaamadest oli kordussaateid suurusjärgu võrra vähem — Vikerraadios 13%, Klassikaraadios 12%, Raadio 4-s 15%, kuid erandlik oli Kuku Raadio, kus kordussaated moodustasid programmimahust 46%.

Tundub, et enamiku kanalite jaoks on kordussaated eetritäiteks — üldjuhul taasesitatakse samal nädalal eetris olnud saateid. Kindlasti on see üks viis kanali ressursse kokku hoida, kuid see pakub ka saate esmaesitusest ilma jäänud inimestele võimalust seda kuulata või vaadata. Samas on enamikul kanalitel olemas igasugused muud järelekuulamise või -vaatamise võimalused, mis vähendavad kordussaadete eetris esitamise otstarbekust.

Eratelekanalites taasesitatakse enamjaolt seriaale ja kunagi juba tele-esilinastunud mängufilme. Läbimõeldumalt tundub kordussaadete esitamine toimuvat ETV-s ja ETV2-s. Kui kümne aasta taguses programmianalüüsis selgus, et ETV-l on suundumus näidata arhiveeritud kultuurisaateid, mis toimivad mälu aktualiseerijatena,⁵ siis võib öelda, et see traditsioon on säilinud, kuid on nihkunud ETV-st eeskätt ETV2-sse. ETV puhul võiks minevikku vaatava saate näiteks olla „ETV huumori kuld“ ning ETV2 puhul „Augustivalgus 7/7. Erkki Nool“ (2003), „Lennud: Lavakunstkooli XVI lend (1990–1994)“ (1994), „Vana paat“ (1979), „Tädi Rose“ (1968) ja „10 minutit Peeter Toomaga“ (1982).

Teistel kanalitel üldjuhul puudub kas motivatsioon või kohustus taasesitada minevikus loodud sisu. Võidakse küll vaadata minevikku (näiteks Kuku Raadio „Memorias“ või Klassikaraadio „Vanamuusika tunnis“), kuid nende saadete tõlgendusviis lähtub ikkagi eeskätt tänapäeva kontekstist ja nägemustest. Siinkohal võib tõstatada küsimuse, kas Eesti Rahvusringhäälingu seaduses avaõiguslikele kanalitele määratud eesmärkide puhul

⁴ TV3 puhul ei pruugi statistika olla täielikult usaldusväärne, sest 29. septembri saatepäeva kodeerimine algas kell 10.20 ja 3. oktoobril kell 9.07, seega pole programmi varahommikust osa kummalgi päeval kodeeritud.

⁵ M. Lõhmus, E. Ehand 2001, lk 129

Tabel 5. Iseloomulike funktsioonide täitmine Eesti raadio- ja telejaamades septembris ja oktoobris 2010

ETV	ETV2	Kanal 2	TV3	PBK	Klassika- raadio	Viker- raadio	Raadio 4	KUKU Raadio
meelt lahutav	meelt lahutav	meelt lahutav	meelt lahutav	meelt lahutav	hariv	infor- meeriv	infor- meeriv	infor- meeriv
41%	57%	85%	85%	57%	33%	39%	56%	65%
infor- meeriv	infor- meeriv	infor- meeriv	Infor- meeriv	infor- meeriv	meelt lahutav	hariv	meelt lahutav	meelt lahutav
35%	34%	12%	8%	23%	31%	25%	26%	20%
hariv	hariv	integree- riv, kaasav	hariv	hariv	esteetiline	integree- riv, kaasav	integree- riv, kaasav	hariv
16%	4%	2%	4%	9%	29%	25%	11%	11%
integree- riv, kaasav	esteetiline	hariv	Integree- riv, kaasav	integree- riv, kaasav	infor- meeriv	meelt lahutav	esteetiline	integree- riv, kaasav
5%	3%	1%	3%	5%	6%	8%	4%	3%
esteetiline	integree- riv, kaasav			propa- ganda, agiteeriv, suunav	integree- riv, kaasav	esteetiline	hariv	ühiskonda kujund. ja arend.
3%	2%			4%	1%	3%	3%	1%
				esteetiline				
				2%				

ei kuulu eesti keele ja kultuuri arengu toetamise alla ka möödunud aja saadete eestriisse andmine või näiteks kommenteeritud kujul taasesitamine. Sil- la loomine tänapäeval ja möödunud aegadel valit- senud töekspidamiste vahel aitaks kultuuriruumis paremini orienteeruda ning tervikpilti tajuda.

2000. aasta tulemustega võrreldes on üldpilt pä- ris palju muutunud — kordussaadete osakaal prog- rammimahust on kasvanud ETV-s (enne 17%, nüüd 41%) ja Kanal 2-s (enne 11%, nüüd 34%) ning vähenenud TV3-s (enne 33%, nüüd 10%⁶). Ülejää- nud kanalite puhul ei ole võrdlusmomenti 2000. aasta tulemustega kahjuks võimalik välja tuua, sest info ei ole enam kättesaadav.

Funktsioonid

Telekanalite analüüs näitab, et esiplaanil olid mee- lelahutusfunktsiooni täitvad saated, mis moodus- tavad Kanal 2 ja TV3 saatepäevade kogumahust 85%, ETV2-s ja PBK-s 57% ning ETV-s 41%. Tei- se olulisema funktsioonina saab välja tuua infor- meerimise, mida avaõiguslikud telekanalid täitsid oluliselt rohkem (ETV — 35%; ETV2 — 34%, kuid PBK — 23%; Kanal 2 — 12%; TV3 — 8%).

⁶ TV3 puhul ei pruugi statistika olla täielikult usaldusväärne, sest prog- rammide varahommikust osa ei ole kodeeritud.

Enamikus raadiojaamades oli esiplaanil infor- meeriv funktsioon, hõlmates Kuku Raadio prog- rammimahust 65%, Raadio 4 puhul 56% ning Vi- kerraadio puhul 39%. Klassikaraadios oli esiplaa- nil hariv funktsioon, mida täitis programmima- hust kolmandik saateid. Teise olulisema funktsioo- nina täitsid raadiojaamad meelelahutusfunktsioo- ni (Klassikaraadio 31%; Raadio 4 26%; Kuku Raadio 20%), Vikerraadio aga harivat ja integreerivat funktsiooni (kumbagi 25%).

Eraldi vaadeldi ka muusikasaateid, mis moo- dustasid Klassikaraadio programmist veerandi, teistes kanalites aga kordi väiksema osa. Klassika- raadios täitis muusikasaadete mahust üle poole es- teetilise keskkonna kujundamise funktsiooni, tei- ste raadiojaamade ja ka telekanalite puhul domi- neeris selgelt meelelahutusfunktsioon.

Võrdlesime täidetavaid funktsioone ka küm- nend tagasi läbiviidud analoogse uuringu tulemus- tega ning huvitava arenguna tuli välja, et ETV ja ETV2 puhul oli meelelahutusfunktsioon tõusnud endiselt kolmandalt kohalt esimeseks. Aastaküm- me tagasi moodustasid eeskätt meelelahutusfunk- tsiooni täitvad saated alla veerandi programmima- hust, hetkel aga ETV puhul 41% ning ETV2 puhul veidi üle poole (57%).

Seda tendentsi kinnitab ka ETV ja ETV2 prog-

rammi analüüsinud Egle Oolo ja Annika Oorni arvamuskirjanduslikult esitatud seisukoht:

Samal ajal annab telekava kinnitust, et ETV meeskond on võtnud selge kursi kogu programmi meelelahutuslikumaks muutmise suunas. Saatekava analüüs näitab, et meelelahutus on saadete levinuimaks funktsiooniks, haarates tihti enda alla üle poole saatepäevast. Nädalavahetustel on informatiivse programmi osakaal viidud suisa miinimumini. Ning vaatajad on kindlasti tähele pannud jõulist *infotainment*-tüüpi segažanrliste saadete nagu „Ringvaade“ ilmumist tippaegadele.⁷

Kanaleid analüüsinud üliõpilased viisid aine raames läbi ka intervjuud kanalite juhtidega ning ETV ja ETV2 puhul intervjuerisid Oolo ja Oorn Tiina Kaalepit, kelle seisukohta kommenteerisid nad oma arvamuskirjanduslikult järgnevalt:

Seevastu ERR-i juhatuse liikme Tiina Kaalepi sõnul ei pea ETV meelelahutust prioriteediks, ega kavatse läheneda ajaviitele spetsialiseerunud kommertskanalitele, vaid pigem on suund just kergema sisu vähendamisele. Samal ajal räägib tema kolleeg Hanno Tomberg Postimehes,⁸ et meelelahutusliku sisu suurendamine ning ühiskondlike ja sotsiaalsete teemade mängulisemas vormis esitamine on uue põlvkonna teleri ette toomiseks paratamatu samm.

Funktsioonide täitmise huvitava aspektina võiks veel esile tuua, et integreerivate, kaasavate ja koostevõrgust toetavate saadete hulk oli ETV-s (5%) ja ETV2-s (2%) võrdlemisi madal. Muidugi, iga saate puhul ei pruukinud see olla peafunktsioon, aga integreerivate saadete suuremat hulka kogumahuks oleks just oodanud ETV2-s, mis edastab saateid ka vene keelt kõnelevale elanikkonnale.

Ülejäänud telekanalite näitajad olid võrreldes kümne aasta taguse uuringuga jäänud samasse suurusjärku — TV3 ja Kanal 2 puhul oli selgelt esiplaanil meelelahutusfunktsioon (85% programmima-

hust), suhteliselt väikese hulga kogumahuks (15%) moodustasid informeerivat, integreerivat ja ühiskonda kujundavat ning harivat funktsiooni täitvad saated. Siinkohal eristus PBK teistest eratelekanalitest, pakkudes funktsioonide täitmise tasakaalustatumat jaotust, ent puudusid andmed, et võrrelda praegust seisust aastatetaguse tulemusega.

Enamikus raadiojaamades oli kümnend hiljem endiselt esiplaanil informeeriv, hariv või meelt lahutav funktsioon, kuid mõned muudatused olid toimunud nende järjestuses. Vikerraadios olid kohad vahetanud hariv ja informeeriv funktsioon — hariv funktsioon oli langenud teisele kohale (25% programmimahuks) ning informeeriv tõusnud esimeseks (39%). Kuku Raadio ja Raadio 4 puhul oli tugevalt esindatud informeeriv (Kuku Raadios 65%; Raadio 4-s 56%) ning meelt lahutav funktsioon (Raadio 4-s 26%; Kuku Raadios 20%), kuid Raadio 4-s oli meelelahutusfunktsioon möödunud harivast ja sotsialiseerivast. Meelelahutuse osas oli erandiks Vikerraadio, kus see funktsioon oli veelligi tahapoole liikunud (8%).

Raadiojaamade puhul võib üldise tendentsina välja tuua, et võrreldes 2000. aastal läbiviidud uuringuga oli informeerivate saadete osa kasvanud. See võib viidata asjaolule, et raadio on üha enam kujunemas meediumiks, millest hangitakse eelkõige jooksvat infot, kuid mille muud funktsioonid on tagaplaanile liikumas — nende osakaal programmi kogumahuks on kahanenud.

Üldise tendentsina võib peaaegu kõigi, nii telekanalite kui raadiojaamade puhul märgata, et võrreldes 2000. aastal läbiviidud uuringuga on meelelahutusfunktsiooni täitvate saadete osakaal kasvanud. Eeldusel, et kümnend tagasi läbiviidud uuringu tulemused on praegustega võrreldavad, viitab see telekanalite ja raadiojaamade programmide läbivalt meelelahutuslikumaks muutumisele ning kergema sisu pealetungile.

Žanrid

Žanridest domineerivad telemaastikul seriaalid ning mängufilmid ehk salvestatud lavastused. Seriaalid moodustavad poole (50%) Kanal 2 programmimahuks, TV3-s on seriaale juba suurusjärgu võrra vähem (36%), peaaegu samas mahus näidatakse neid ka ETV-s (34%), PBK-s pisut üle veerandi (26%) ning vähim ETV2-s (11%). Mängufil-

⁷ Egle Oolo, Annika Oorn. Eesti (rahvus)ringhäälingu väljakutsed. Kursus „Avalikkuse printsiip ringhäälingu arengus“. Käsikiri. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, 2010.

⁸ Hanno Tomberg. Rahvusringhäälingu väljakutsed. — Postimees. 28.12.2009. <http://www.postimees.ee/?id=205220> (kasutatud septembris 2011).

Tabel 6. Žanride osakaal Eesti raadio- ja telejaamades septembris ja oktoobris 2010

ETV	ETV2	Kanal 2	TV3	PBK	Viker- raadio	Klassika- raadio	Raadio 4	KUKU Raadio
seriaal	mänguf., salvest. lavast.	seriaal	mänguf., salvest. lavast.	seriaal	interv., vestluss.	muusika	interv., vestluss.	interv., vestluss.
34%	28%	50%	45%	26%	42%	34%	41%	62%
segažanr	uudised	mänguf., salvest. lavast.	seriaal	interv., vestluss.	uudised	segažanr	muusika	segažanr
19%	23%	21%	36%	14%	20%	32%	16%	20%
dokumen- taals.	dokumen- taals.	uudised	segažanr	mänguf., salvest. lavast.	segažanr	uudised	uudised	uudised
13%	14%	8%	6%	12%	18%	14%	16%	9%
interv., vestluss.	seriaal	segažanr	dokumen- taals.	mäng, võistlus	dokumen- taals.	interv., vestluss.	muu	muu
12%	11%	7%	5%	11%	8%	14%	12%	5%
uudised	kunstiline lavastus	dokumen- taals.	uudised	dokumen- taals.	muusika	mänguf., salvest. lavast.	segažanr	salvest. lavast.
9%	10%	5%	4%	11%	6%	4%	10%	4%
otseülek.	segažanr	interv., vestluss.	mäng, võistlus	uudised	kunstiline lavastus	kunstiline lavastus	kunstiline lavastus	
3%	6%	4%	2%	11%	4%	2%	5%	
mänguf., salvest. lavast.	muusika (video)	mäng, võistlus	muu	kunstiline lavastus	mäng, võistlus			
3%	4%	3%	2%	5%	2%			
muu	interv., vestluss.	reportaaž		segažanr				
3%	3%	1%		4%				
kunstiline lavastus	mäng, võistlus	muu		reportaaž				
2%	1%	1%		3%				
mäng, võistlus				muu				
2%				3%				

me-lavastusi on kõige rohkem TV3-s (45%), ETV2-s (28%) ning Kanal 2-s (21%), kõige vähem PBK-s (12%) ja ETV-s (3%).

Žanrilise mitmekesisuse poolest paistavad silma ETV, ETV2 ja PBK. TV3 ja Kanal 2 puhul võtavad üle poole mahust sisseostetud välismaised (valdavalt USA) filmid ja seriaalid.

Sellise strateegiavaliku asjustoob selgust Kanal 2 programmidirektori Olle Mirme kommentaar:

Arvestades Eesti väiksust, on realselt meie siht-
rühmaks kõik eesti keelt valdavad nägemisvõi-

melised inimesed. Vastasel juhul oleks Eestis te-
levisiooni tegemine talumatult kallis ekstrava-
gantsus. Et kõigi vaatajateni jõuda, peab prog-
ramm lähtuma mängulisusest ja meelelahutu-
sest.⁹

See seisukoht sobib hästi kirjeldama erakanalite
juhtimise üldist mõttemalli ja sellest tulenevat žan-

⁹ Astrid Raja, Kristiina Tiimus. Avalikkuse printsiip ringhäälingu arengus. Arvamusartikkel. Kursus „Avalikkuse printsiip ringhäälingu arengus“. Käsikiri. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, 2010.

rivalikut, mille aluseks on selgelt turumajanduslik mõtteviis ja reklaamitellijate huvid. Püütakse leida odavaim viis tuua vaatajad enda kanali juurde, edastades programmi, mida on nõus vaatama suurim hulk kõige ostujõulisemast auditooriumist. Tõenäoliselt on see peamine põhjus, miks Kanal 2 ja TV3 programmid koosnevad peaaugalt välismaistest seriaalidest ning mängufilmidest.

PBK sarnaneb žanrilise mitmekesisuse poolest avaõiguslike telekanalitega. Kui Kanal 2 ja TV3 puhul moodustavad seriaalid ja mängufilmid ehk kunstilised lavastused programmimahust kokku 70% või enam, siis PBK-s on see näitaja pisut alla 40%, mis on samas suurusjärgus ETV-ga (37%) ja ETV2-ga (39%). Üheks oluliseks erinevuseks võrreldes teiste Eestis tegutsevate kanalitega on sihtühema suurus, mis PBK puhul on 4 miljonit inimest Balti riikides.¹⁰ Lisaks sellele tugineb PBK programm Venemaa suurima telekanali Pervõi Kanal programmile. Need kaks fakti koos loovad head eeldused mitmekesise ja kvaliteetse programmi edastamiseks — soodsad tingimused Venemaa auditooriumi jaoks loodud kvaliteetse ja mitmekesise sisu kasutamiseks ning võimalus edastada oma programmi kõigis Balti riikides.

Kõigi telekanalite lõikes ei anna žanride esinemist ja žanrilist mitmekesisust 2000. aastal läbi viidud uuringu tulemustega kõrvutada, sest võrreldes eelmise perioodiga on kodeerimisjuhend muutunud. Sellele vaatamata saab TV3 ja Kanal 2 puhul siiski kindlaks teha, et nende kahe kanali eripära on säilinud — endiselt domineerivad seriaalid ja mängufilmid. Teiste kanalite tulemused ei ole võrreldavad — ETV puhul esinesid teistsugused kodeerimisvariandid ning ETV2 ja PBK eelmise uuringu läbiviimise ajal veel ei tegutsenud.

Raadiojaamades olid esiplaanil intervjuud ehk vestlussaadet, mis moodustasid Kuku Raadios 62% programmimahust, Vikerraadios 42% ning Raadio 4-s 41%. Erandiks oli siinkohal Klassikaraadio, mille programmis oli suurim osa muusikal (34%).

Žanride lõikes oli raadios eetris enim uudistsaadet ja intervjuusid ehk vestlussaadet, mis täitsid kodeerijate hinnangul keskmiselt enam avalikku rolli kui telekanalites domineerivad mängufilmid ja seriaalid. See sõltub muidugi osaliselt ka

kanalite eripärast, näiteks millise sisuga seriaale ja filme näidatakse, kuid isegi ainult avaõiguslike kanalite omavahel võrreldes peab esitatud seos üldjoontes paika.

Teise huvitava omapärana saab välja tuua, et žanriline mitmekesisus oli raadiojaamades väiksem kui telekanalites, kuigi ka telekanalite (v.a PBK) puhul võtsid kaks populaarsemat žanri programmimahust enda alla vähemasti poole. Võrreldes n-ö põhižanridega oli ülejäänute osa kogu programmi mahus võrdlemisi väike, mistõttu ei saa öelda, et žanriline mitmekesisus Eesti tele- ja raadiomaastikul oleks suur.

Avaliku rolli täitmine

Avaliku rolli täitmise aspekt oli kodeeritud näitajatest ehk isegi kõige hinnangulisem. Erinevate kodeerijate arusaamad ja hinnangud ei pruukinud vaatamata kodeerimisele eelnenud aruteludele ja ettevalmistusele täielikult ühtsetel alustel olla. See tõttu on järgnevas analüüsis avaliku funktsiooni osaline ja täielik täitmine kokku võetud.

Tabel 7. Avaliku rolli täitmine Eesti raadio- ja telejaamades septembris ja oktoobris 2010

	Kas saade täidab avalikku rolli?	
	Ei täida	Täidab (osaliselt või täielikult)
Vikerraadio	0%	100%
Klassikaraadio	0%	100%
Raadio 4	0%	100%
KUKU Raadio	0%	100%
ETV	2%	98%
ETV2	4%	96%
Kanal 2	35%	65%
PBK	74%	26%
TV3	86%	14%

Hinnanguliselt täitsid programmi mahust avalikku rolli täielikult Raadio 4 Klassikaraadio, Vikerraadio ja Kuku Raadio ning osaliselt ETV (98%), ETV2 (96%), Kanal 2 (65%), PBK (26%) ja TV3 (14%). Avaliku rolli mittetäitmise protsent on TV3-l 86, PBK-l 74, Kanal 2-l 35, ETV2-l 4 ning ETV-l 2.

Peaaegu pooltel kanalitel oli avalikku rolli üldse mitte täitvate saadete maht väiksem kui eelmise uuringu ajal — seda nii Vikerraadios (enne 8%,

¹⁰ Televisioon / PBK. — URL (kasutatud september 2011) <http://www.1bma.lv/?l=4&coll=484&mod=3&id=538&nid=539>

nüüd 0%), Kuku Raadios (enne 26%, nüüd 0%), ETV-s (enne 18%, nüüd 2%) kui Kanal 2-s (enne 85%, nüüd 35%), kuid mõne kanali puhul oli see jäänud sarnaselt eelmise korraga 0% peale (Klassikaraadio, Raadio 4) ning TV3 puhul oli see tõusnud 78% pealt 86%-le.

Kokkuvõttes oli võrreldes eelmise uuringuga avalikku rolli mittetäitvate saadete maht raadio- ja telekanalite programmides üldiselt vähenenud või samaks jäänud, eriti märgatavad muutused olid aset leidnud Kanal 2-s ja Kuku Raadios. Erandiks oli vaid TV3, kus niisuguste saadete maht oli suurenenud.

Arengusuunad võrdluses 2000. aasta uuringuga

Kui kõrvutada 2010. aasta analüüsitulemusi 2000. aastal sarnastel alustel läbiviidud uuringu tulemustega, on läbivalt märgata teatud tendentse. Ühe suundumusena saab välja tuua meelelahutusfunktsiooni täitvate saadete mahu kasvu nii raadio- kui telekanalites, mis viitab üldiselt programmide meelelahutuslikumaks muutumisele ning kergema sisu pealetungile. Selle tendentsi puhul ei ole erandiks ka ERR-i kanalid.

Siinkohal võiks küsida, kas ei ole meelelahutusli-

ku sisu pealetungil seos seriaalide ja mängufilmide domineerimisega nii avaõiguslikes kui eratelekanalites. Eelneva küsimuse valguses tasuks vaadelda ka tööka, et peaaegu kõigis tele- ja raadiokanalites on vähenenud täielikult avalikku rolli täitvate saadete osa programmimahust.

Teise arenguna võib välja tuua, et üldiselt on telekanalites omasaadete maht vähenenud ning hankeprogrammi osakaal kogumahust kasvanud. Seejuures võib aga olla kasvanud telekanalite poolt Eesti tootjatelt tellitud originaaloodangu maht. Seega ei näita hankeprogrammi mahu suurenemine veel selgelt Eesti auditooriumile toodetava originaalsisu vähenemist. Peaaegu kõigi telekanalite puhul oli Eesti auditooriumi jaoks toodetud saadete osakaal programmimahust umbes 10% võrra suurem kui omasaadete oma, raadiojaamade puhul olid vahed väiksemad, sest nendes oli oma saateid niigi kas 100% või peaaegu 100%.

Kokkuvõttes võib öelda, et Eesti telemaastikku iseloomustab meelelahutuslikumaks muutumine, kergemate žanride pealetung ning omatoodangu mahu vähenemine. Raadiojaamade puhul nii tugevaid tendentse märgata ei olnud, kõige selgemalt tuli esile vaid meelelahutuslike saadete osakaalu suurenemine.